

niquam cognoverit, non exequetur, Carleval num. 777. Farin. in prax. q. 7. num. 34. 35. Avendañ. de exequend. mand. l. 1. cap. 7. num. 6. Gamma decis. 363. à num. 3. Theaur. dec. 90. num. 7. Et ita in Hispania praticari, testatur Carleval. num. 778. qui latissime hac de re loquitur. At cum Judex requisitus solum ex privata scientia aliunde quam ex actis compertum habet, innocentem fuisse damnatum, aut aliàs secundum veritatem, esse iniquam sententiam, eam exequi poterit; Morla in emp. jur. d. tit. 2. quest. 1. num. 37. nisi commode se excusare valeat; ut ex Sanch. & Gutier. nuper dicebamus. Posset tamen dici, non teneri ad se excusandum, nisi per hoc innocens veniat liberandus, nam eadem est ratio de judicante, ac de exequente, Lugo tom. 2. d. disp. 37. num. 48.

AD CAPUT II.

An & dolo & cavillationibus in judicio uti liceat.

SUMMARIUM.

- 1 Advocatis licet uti in judicio cavillationibus contra cavillantes, vel notorie contra justitiam litigantes.
2 Pro tuenda vita propria, vel proximi, non est licitum mentiri.
3 Mentiri in judicio, quale peccatum sit.
4 Reus non legitime a Judice interrogatus fateri non tenetur veritatem.
5 Idem est, si sibi non liqueat, num juridice interrogetur.
6 Etiam legitime interrogatus in foro conscientia non obligatur ad fatendum crimen a se commissum.
7 Mentiri, cum intrinsecè malum sit, nunquam licitum esse potest.
8 Mori prius oportet, quam malo consentire.
9 Judex quando secundum juris ordinem interrogare censetur.
10 Reus est certiorandus de indicis, vel probationibus, que sunt adversus ipsum, antequam de crimine interrogetur.
11 Religiosus similiter potest a Pralato interrogatus de delicto celare veritatem.
12 Excipiens fateri non videtur.
13 An liceat in judicio contrariis exceptionibus uti?
14 Nullam penam patitur, qui in judicio mentitur, nisi sit specialiter a jure servata.
15 Fabricans falsa instrumenta, vel eis scienter utens, quomodo puniatur.
16 Falsum committit, qui interrogatus tacet veritatem, ac si mendacium diceret.
17 Juridice interrogatus, ac acceperit mutuo centum? quam secretò solvit, potest, media abstractione, negare positionem.
18 Occidens hominem in sui defensionem, licet negat in judicio homicidium cum abstractione.
19 Promittens ducere Bertam in uxorem, si superveniat justa causa non implendi, quam probare non valet, tuta conscientia negat promissionem.
20 Quoties justè expedit celare veritatem ad tuendum honorem, vitam, vel bona, potest quis in judicio, vel extra, per abstractionem interrogantem illudere etiam cum juramento.
21 Debitor in quinquaginta, interrogatus in judicio, an centum debeat? nequit simpliciter negare positionem.
22 Contrarium verius.
23 An teneatur ad litis expensas, & constituatur in mora respectu ejus, quod debet?
24 Fur semper est in mora.
25 Inficians in judicio totum, cum partem debeat, peccat contra justitiam, nisi restituendù animam habeat,

- quod debet.
26 Non est perjurus qui negata absolute positionem, cum plus, quam debet, a se petitur.
27 Fallit, si respondeat, se nihil debere.
28 Vel si rogetur, an debeat centum, aut minorem quantitatem, nam si absolute neget, perjurus erit.
29 De intellectu cap. 1. de arbitr. in 6. & l. dicem proferre, §. si plures, ff. eod. qui agunt.
30 Arbitria adinstar judiciorum inventa.
31 Jura ut lites extinguantur, maxime student.
32 Lites finire, publice interest.
33 Intelligitur l. si ita stipulatus 120. ff. de verbor. obligat.
34 Non est vera conditio, nisi que in futurum conferat dispositionem.
35 Dict. §. si plures, locum non habet in astimatoribus constitutis ad taxandum rei valorem.
36 Idem in testibus dicendum est.
37 Quod in arbitratoribus etiam verum est.
38 Arbitratores ut negotiorum gestores habentur.
39 Intra quam quantitatem valeat sententia judicum superiorum, licet tria vota conformia non sint.
40 L. inter pares, ff. de re judicat. explicatur.
41 Deciso d. §. si plures, obtinet, eisi qui in majori summa condemnant, expriment, se non consentire ei, qui in minori damnavit.
42 Expressio ejus, quod tacite inest, nihil operatur.
43 Qui promisit jurejurando redire ad carcerem, ubi injustam mortem timet, stare promissis, aut relaxationem juramento imperare debet.
44 Homo licite objustam causam vitam propriam periculo exponit.
45 Furans se facturum rem illicitam, graviter peccat.
46 Similiter, & qui sine intentione implendi tum juramento promittit.
47 Limitatur conclusio tradita supra num. 34.
48 Qui doceant contra præstatam conclusionem, non teneri, qui juravit, reverti.
49 Promittens absque juramento in præmisso casu ad carcerem redire, non obligatur.
50 Licitum est, ad evitandum tormentorum cruciatum, falso sibi crimen imponere capitale, secluso mendacio, vel perjurio.
51 Limitatur in Religioso gravi, ex cuius falsa confessione dedecus in totum Ordinem redundaret.
52 Convictus de hæresi, quam minime commisit, potest crimen fateri absque perjurio, aut mendacio, ut mortem evitet.
53 Famam propriam an quis valeat prodigere?
54 Mors omnium terribilium ultimum.
55 Vita regulariter famâ estimabilior.
56 Differentia inter actiones tendentes ad mortem directè, vel indirectè.
57 Judex non potest reum condemnare, ut ipse se occidat.
58 Excepta revelatione divina, nemo potest actum in mortem propriam directò tendentem exercere.
59 Sampson divina revelatione se interemit.
60 Ignorantia invincibilis potest à peccato excusare se ipsum occidentem.
61 Hæresis Circulatorum circa occisionem sui ipsius.
62 Intelligitur cap non est nostrum, 23. quest. 5.
63 Cuilibet, cui specialiter prohibitum non est, licet cibos ministrare justè damnato, ut fame pereat, sed non tenetur.
64 Virum justè damnatus, ut fame pereat, possit respuere cibos sibi oblatos contra judicis voluntatem?
65 Vitam propriam an liceat abbreviare? remissivè.
66 Damnatus etiam injustè non peccat eundo ad locum supplicij; scalam ascendendo, & similia faciendolo.
67 Justè damnatus ad mortem, potest data opportunitate fugiendi, in vinculis persistere, ut moriatur.

- 68 Secus in damnato injustè, nisi ob aliquem finem justum evadere nolit.
69 An liceat militi belli se exponere periculo, in quo se periturum certò cognoscit? remissivè.
70 Justè captus, vel ad mortem damnatus, promittens cum juramento, aut sine illo ad carcerem redire; tenetur servare promissa.
71 Carceratus justè, vel injustè, fugere licitè potest.
72 Fallit in Religioso per suum Pralarum justè capto, qui fugere nequit, nisi carcer acerbis nimis sit, ut timeat pomam, corporalem.
73 Servi etiam bello capti licitè fugiunt, ut ad suos revertantur.
74 Fugiens è carcere non peccat, licet, ex eo custos detrimentum patiatur, quod nec tenetur resarcire: Limitatur ibidem.
75 Fugiens à carcere, cujus ostium invenit apertum, non habetur pro confesso.
76 Fractor carceris quomodo puniatur.
77 Fugiens è carcere non puniatur, si illico revertatur, modo non effugerit. Idem est cum notoriè detinetur injustè.
78 In foro conscientia regulariter cum fugere licet, licitum est etiam carcerem frangere.
79 Damnatus ad mortem, vel aliam penam, potest frangens carcerem fugere.
80 Innocens justè damnatus secundum allegata, & probata, occidere non potest justitia ministros, ut a morte liberetur, licet aliis modis possit se defendere. Et quid si etiam ex actis injustè damnetur.
81 Ob bonum commune vitam amittere quis tenetur.
82 Notoriè detentus injustè in vinculis publicis, nec puniatur, nec pro confesso habetur, eisi effractus carceribus fugiat.
83 Quando liceat, notoriè detentum injustè in carcere eripere, etiam cum carceris fractione.
84 Innocens justè in carcere detentus propter indicia, quomodo puniatur, si fugerit.
85 Justè damnatus fugiens, tunc potest secum portare custodem impediendum fugam; & solum venialiter peccat, si ministros justitia a se excusat, & in terram prosternat, ut evadat.
86 Frangens carcerem, & compedes ad fugam, tenetur damnari parietis rupti, & vinculorum resarcire.
87 Leges punientes carcerum effractores solum obligant in foro exteriori.
88 Leges penales in conscientia non obligant.
89 Licet quis det operam rei licita, tenetur ad damnum quod directè fecit.
90 Cooperari ad fugam carcerato, quibus liceat.
91 Nulli permittitur frangere carcerem, ut alter evadat.
92 Limitatur in quibusdam personis.
93 Pater & filius una eademque persona existimantur.
94 Pater in filio magis, quam in se ipso patitur.
95 Quoties pater, & filius sunt pro eodem crimine torquendi, incipiendum est à filio.
96 Egregium paterna pietatis exemplum refertur.
97 Conjugum maxima dilectio.
98 Damnatus ut in vinculis sit, fugere non potest etiam sine fractione.
99 An liceat damnato, ut in carcere perpetuo sit, vel ad vitæ fines, fugere? remissivè.
100 Utrum possit imponi pena carceris perpetui? remissivè.
101 Pena carceris ad tempus frequenter jure Regio irrogatur.
102 In foro interiori licet vim inferre possessori pro re propria, quam dominus, aliter recuperare non potest.
103 Interpretatur l. si quis in tantam, cum similibus, C. unde vi.
104 Potest quis tuta conscientia rem propriam, aut in specie debitam clanculum capere, etsi agere judicialiter, & obtinere possit.
105 Qui nullo alio modo rem propriam estimatione non vii avocare potest ab iniquo possessore, ei justè vim

infert, etiam cum morte ipsius.
106 Debitori per creditorem, ut solvat, vis inferri non potest, nisi aliquid invasoris in specie detineat iniquè.
107 Judex potest, ac debet, uti prudenter simulatione.
108 An ex confessione rei facta spe promissa impunitatis sequi possit condemnatio? remissivè.
109 Recedens ab Ecclesia, in qua erat propter delictum, seductus suasionibus judicis promittentis impunitatem, num gaudeat immunitate? remissivè.

Ad Num. 1.

Quod liceat Advocato, citra mendacium, in judicio industria quadam, bonoque dolo uti, ad cavillationes adversarii effugiendas, victoriamque in lite justa reportandam, cum D. Covar. in presenti, affirmant Sanch. d. lib. 6. cap. 7. dub. 8. Sylvest. in summ. verbo, Advocatus, questio. 12. Gutier. practico. lib. 1. quest. 60. num. 4. Parlad. rer. quotidian. lib. 1. cap. 2. num. 16. 17. Rebuf. in l. 1. notabil. 9. C. de sent. qua pro eo quod interest, Gratian. Falcon. regul. 312. num. 5. Tiraquel. de utroq. tract. in præfat. num. 70. Bobadill. tom. 2. lib. 3. cap. 14. num. 64. in fin. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 21. à num. 4. Armill. verbo, Advocatus, num. 19. Tabiena n. 13.

Ibi: Cum hoc etiam ad mortem evitandam nequaquam licitum sit.

Mentiri pro via hominis tuenda, nullo modo licet, Pacian. d. cap. 21. n. 3. Guttier. de delict. quest. 9. à n. 15. Barb. in collect. ad d. cap. ne quis. n. 1. 2. 2. quest. 2. Lug. in princ. moral. p. 1. cap. 1. quest. 4. n. 20. Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 2. n. 2. Diana par. 3. tract. 5. resol. 4. Alphonf. de Castro lib. 10. ad versus hæreses, verbo mendacium, Sor. de ration. regend. memb. 3. quest. 3. concl. 1. Burg. de Paz in proam. l. Tauri, n. 271. in princ. Corduba in quest. Theologic lib. 1. quest. 29. Quod verum est etiam pro vita conservanda ipsius mentientis.

Ibi: Peccat igitur Advocatus.

Sed quale peccatum fiat mentiendo in judicio? dubium est; sunt qui cum Cajetano sentiunt, semper esse mortale; Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 2. num. 5. Mexia in tract. de taxa panis, concl. 3. num. 13. Sayr. in clau. Reg. lib. 12. cap. 2. num. 16. 19. Azor. in sit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 28. quest. 2. Contrarium ut probabilius docent cum D. Covar. supr. cap. 1. num. 2. Dian. par. 5. tract. 5. resol. 27. Sanch. conf. moral. lib. 6. cap. 3. dub. 33. num. 4. Reginald. t. 2. lib. 2. cap. 24. sect. 4. num. 44. Navarr. in c. inter verba, corollar. 64. num. 735. 736. 11. quest. 3. Medin. in summ. lib. 1. cap. 14. §. 35. & alii apud Sanch. qui materiam parvitatem admittentes affirmant, solum peccare venialiter, qui in re levi apud Judicem mentitur, juramento secluso. Idem est dicendum, cum mendacium intervenit in re gravi ad superandum illum, qui notoriè injustam causam fovet, Imola in cap. 1. num. 3. de nut. petition. Alex. in l. qui totam, col. 1. ff. ad Trebellian. Menoch. conf. 230. num. 69. Aretin. in l. decem, col. fin. vel. Posset tamen dici, ff. de verbor. obligat. Pacian. d. cap. 21. num. 5. qui duo concurrere debere ait, ut Advocatis cavillationibus uti liceat, tum quod justè patrocinentur causas, tum quod adversarius prius coepit cavillari; quod verum erit, quando jus litigantium dubium fuerit; at si Pars contraria aperte litiget iniquè, eo ipso dolosè agit l. 2. §. circa, ff. de dol. except. quare adversus eum arte, ac simulatione agi permittitur, modo mendacium, & perjurium absint.

Ad Num. 2.

Reus non legitime à Judice interrogatus, fateri non tenetur veritatem, sed licite potest per abstractionem decipere non juridice interrogantem, vclut si, cum Titium occiderit, interrogetur an ipsum necaverit? tuta conscientia potest respondere etiam cum juramento, se non occidisse, intelligens intra se, hodie, vel tali genere armorum, quo usus non fuit in occisione, ad que

de referendo præfatam negationem, nequaquam mentitur: quia arte si non utatur, perjurium committet, aut...

Idem juris est, cum delinquens dubitat, an legitime interrogetur, Les. de just. & jur. lib. 2. c. 31. dub. 3. n. 10.

Imò probabilissimum est, eum, qui delictum patravit, de eo interrogatum, iuris ordine servato, eodem modo celare posse veritatem: Ita Navar. lib. 2. de restit. c. 4. num. 142.

Circa præmissa notare oportet. Primum, nulla ratione permissum esse reo mentiri, quoniam mendacium est intrinsecè malum, nunquamque licitum esse potest.

Secundum, Judicem tunc interrogare reum juxta juris ordinem, cum jurisdictionem in vincum habet non impediam, ac præterea præcedit infamia seu diffamatio, aut semiplena probatio; Sanch. d. dub. 29 num. 9.

Tertium, regulariter reum esse certiorandum de indicis, aut probatione, quæ adversus eum urgent, ut teneatur respondere, aperireque veritatem; alioqui cum dubius sit, secundum magis receptam opinionem, inficiari sine crimine potest.

Ibi: Eodem jure erit considerandum,

Excipiens fateri non videtur, Cyriac. controvers. tom. 1. 12. controvers. 35. n. 9. & controvers. 157 & 1. 2. controvers. 345. num. 7.

Verf. Probavimus tandem.

Quoad forum animæ, licet quis se contrariis exceptionibus tueri poterit, modo mendacium abicit, quod mediante abstractione facillimè contingit, sed in foro externo, indistinctè contrariis defensionibus uti, nemo prohibetur.

Ad Num. 3.

Qui instrumentis falsis, quæ per se, vel per alium confecit, utitur, poena falsi ordinariæ plectitur; qui vero eis à se non confectis utitur, extraordinario supplicio pro judicis arbitrio punitur.

Ibi:

Ibi: Ita enim falsum committit, qui interrogatus veritatem.

Non minus fit falsi reus, qui interrogatus supprimit veritatem, quam qui mendacium dicit, Menoch. cas. 10. num. 14.

Ad Num. 4.

Interrogatus judicialiter, num acceperit mutuo centum à Caio: quæ jam secreto solvit, ita ut solutionem probare non valeat, turâ conscientiam negat, utendo abstractione; Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 10. num. 27.

18. Idem docent de occidente ad sui defensionem, nam se occidisse potest inficiari, Les. d. lib. 2. cap. 42. dub. 9. num. 47.

19. Idem docent de promissis non teneatur, tute negat promissionem, Sanch. sup. num. 28.

20. Et generaliter omnes ferè concedunt, quod quotiescunque adest justa causa celandi veritatem, veluti ad tuendam vitam, honorem, vel bona licet etiam cum juramento Judicis amphibologicè responderet, referendo verba ab mentem ipsius jurantis, quod mendacium non dicitur.

Ad Num. 5.

Debitorem in quinquaginta interrogatum in judicio, an centum debeat? non posse licitè inficiari positionem, sed fateri debere quantitatem, quam debet, affirmant Didac Per. sup. col. 915.

Verf. In oppositam sententiam.

Sed licere absolute, negare positionem, sustinent Diana d. resolut. 30. Cevall. tom. 1. q. 431. in fin. Alberic. in l. 1. §. cum adjectis, num. 12.

Faria ad Covarruviam.

non censeri, Gratian. disceptat. cap. 109. num. 20. Lanfrancus de Oriano in cap. quoniam contra, verbo, responsiones, num. 15. verf. Nona regula, de probat. Surd. de probat. num. 3.

Verf. Quamobrem ego opinor.

De hac assertionem videndus est Pacian. d. cap. 18. à n. 9. ubi cum multis contra D. Covarr. resolvit, negantem totum in hoc casu, pro quantitate debita in mora non constitui, nec posse in expensis condemnari, nisi actor exprimat, se paratum esse, recipere partem ejus, quod petit; & hanc magis communem opinionem dicit.

Neque obstat, quod verisimile non videtur, actorem debiti petiti partem accepturum, ex l. tutor 41. §. Lucius ff. de usur. Aliud enim est, creditorem cogi non posse ad recipiendam debiti partem, quod probatur in eo textu; & aliud, quod debitor non teneatur offerre summam minorem, quam petitam, ut ille si velit, eam recipiat, & super residuo litiget.

Verf. Utrum, quod attinet ad principalem.

Licet quis inficiando totum, cum partem debeat, contra veritatem non veniat, peccabit tamen contra justitiam retinendo alienum invito domino, nisi negationem cum animo restituendi debitum emiserit, & hoc effectui absque culpabili mora mancipaverit: Ita Sanch. d. num. 33.

Verf. Secundo asseram audacter.

Negantem simpliciter positionem, cum major summa petitur quam debetur, perjurii reum non esse, ultra Laudatos sup. num. 14. tenet Guttier. d. qu. 61. num. 2. 4. in fin.

Ibi: Secundo in eadem specie deducitur.

Is, à quo plus petitur, cum aliquid debeat, si respondeat in judicio, se nihil debere, perjurus erit; Guttier. d. n. 2. Hieron.